

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag den 3. april 1962 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Klippenvåg (for Nordahl), Stray (for Erling Petersen), Jakob Pettersen, Reinsnes, Røiseland, Granli (for Rakel Seweriin), Borgen, Borten, Hegna, Hønsvald, John Lyng, Johs. Olsen og Treholt.

Formannen: Det var meningen at vi skulle gjennomgå innstillingens kapitler om *landbruk og særordninger*, og vi tar landbruket først. Jeg gir ordet til hr. Kjøs, som er ordfører for kapitlet.

Kjøs: Kapitlet om landbruk var ferdig og ble stensilert første gang 17. mars og så behandlet i arbeidsutvalget. Med de endringer som ble foretatt ved den gjennomgåelsen, ble det så stensilert opp igjen som Dokument nr. 17, og det er det som foreligger til behandling her i dag.

Det er her på de første tre sidene gitt et utdrag av Roma-traktatens grunnleggende bestemmelser for landbruket, og deretter er det på de neste 3,5 sider gitt et utdrag av de bestemmelser som Ministerrådet fattet i Brussel omkring årsskiftet. Det utdraget er gitt i alminnelige ordelag – jeg har i hvert fall forsøkt det – og slik at man skal kunne danne seg en oppfatning av hva de bestemmelser som der ble truffet går ut på, og hvilken virkning de vil ha.

Så er da den siste del av innstillingen om landbruket en samlet vurdering av landbrukets stilling i Fellesskapet.

Der er ikke trukket opp skarpt avdelinger for fullt medlemskap, for assosiering og for alternativet å stå utenfor, fordi at for disse spørsmåls vedkommende vil en mer omfattende assosiering ligge så nær opp til medlemskapet at det ikke har vært noen grunn til ved denne fremstillingen å skjelve noe skarpt mellom det. Men for alternativet å stå utenfor er det forsøkt en vurdering av hvordan dette ville kunne komme til å stille seg for vårt jordbruk.

Det er her i vurderingen presisert de problemer som landbruket vil komme til å stå overfor, og det er understreket at det må tas de nødvendige forbehold om klar adgang til å opprettholde nødvendige støttetiltak på nasjonal basis. I konklusjonen er det på den siste side sagt at man anser det nødvendig ”at de forbehold som fra norsk side må tas for jordbruket, understrekes i den erklæring som regjeringen vil bli innbudt til å avgi.” Og i det aller siste avsnitt er det gjort helt klart at det er Roma-traktaten med dens unntaksbestemmelser som er utgangspunktet for oss, og at det er på Roma-traktatens grunn vi fører forhandlingene. Det er meget viktig, synes jeg, at man har det helt klart at det ikke er de bestemmelser som ble vedtatt i Brussel av De seks og for De seks som vi skal ned og forhandle om, men at det er Roma-traktaten som er utgangspunktet, og det er da gjort helt klart i det siste avsnittet i innstillingen om landbruket.

Da er det vel kanskje mest praktisk at vi blar igjennom dette, og så får de som har bemerkninger, komme med dem. Første, annen og tredje side er altså utdraget fra traktaten, deretter kommer fra fjerde side og til den halve siden på side 7 en redegjørelse for de bestemmelser som ble truffet i Brussel omkring årsskiftet, og så kommer man da over til den samlede vurdering for landbruket.

Borgen: Det var et spørsmål på side 2 nederst. Der står det: ”Rådet kan i særdeleshet beslutte å yte støtte til bruk som er ugunstig stillet av naturlige eller strukturelle årsaker. ...” Det står slik i Roma-traktaten: ”a) for beskyttelse av *virksomheter* som er ugunstig stilt som følge av strukturelle eller naturlige forhold. ...”, og det har vært litt uklart hvordan dette skal forstås, hvorvidt dette ”virksomheter” går på en hel næringsgren eller om det, slik som det er fremstilt av ordføreren her, går på det enkelte bruk. Så jeg tror det er nødvendig å se litt nærmere på formuleringen der. Jeg for min del har for så vidt ikke noe å innvende mot at det står ”bruk”, jeg skulle gjerne se at det var slik i praksis at det kunne gå ned til det enkelte bruk, men jeg føler meg ikke sikker på om dette er i overensstemmelse med det som virkelig står i traktaten. Det står ord i den franske teksten som kanskje noen som er mer språkmektige enn jeg, kan bruke til veiledning – ”*exploitations défavorisées.*”

Formannen: Det skulle altså bety bedrifter, virksomheter. Det er kanskje å gå litt for langt ned å si bruk, men det betyr jo på den annen side ikke hele næringsgrenen, det er klart.

Kjøs: Det som står i art. 42 må vel sammenholdes med det som står i art. 39, punkt 2, a) at det skal tas hensyn til ”landbruksnæringens særlige karakter som følger av landbrukets sosiale struktur og av den strukturelle og naturgitte forskjell mellom de forskjellige landbruksområder.” Det må jo gå på brukene, og jeg syns det er helt naturlig at man også her i art. 42 forfølger den tankegangen. Men selvfølgelig, hvis der kan være noen tvil, kan man jo se på formuleringen der.

Formannen: Jeg skulle anta at det må forstås slik at det ikke er et enkelt bruk, men en gruppe av bruk, som av naturlige årsaker er uheldig stilt.

Borgen: Det spiller kanskje ikke så stor rolle i og for seg hvilket uttrykk man bruker, men det var kanskje det riktige å bruke det som står i traktaten, virksomhet. Da får eventuelle tvil om hva det innebærer falle tilbake på traktaten og ikke på vår beskrivelse.

Kjøs: Vel, jeg har notert meg dette.

Borgen: Det var litt på side 3, tredje linje ovenfra: ”Ifølge denne skal Rådet vedta reguleringer ...” Der må det vel kunne brukes det samme ord som brukes for øvrig, nemlig ”forordninger.”

Formannen: Der har jeg skrevet til Utenriksdepartementet og de arbeider med spørsmålet om å finne en ny formulering for det. Den vil da bli gjennomført i hele innstillingen.

Kjøs: Det er både dette ordet ”reguleringer” og ordet ”styrer”, som man også vil finne igjen lenger ute i innstillingen. Det vil bli erstattet med ”forvaltningsutvalg” når man har fått fastslått at man skal bruke det uttrykket, så det vil bli gjennomført gjennom hele innstillingen.

Borgen: Det går igjen også på side 4, første avsnitt, hvor det er snakk om ”reglementer for meierivarer og storfekjøtt” og ”reglement for spiselig fett og olje”. Dette er forordninger.

Formannen: Vi er fullt oppmerksom på det, og vi har altså skrevet til Utenriksdepartementet for at det kan bli etablert en legal oversettelse av alle disse uttrykkene, og de vil da bli gjennomført konsekvent i hele innstillingen.

Borten: I de andre dokumentene vi fikk var det gjennomført, dokumentene 12 og 14.

Formannen: Ja, men det er jo det med dette at det eventuelt må rettes opp i avtalen og det hele.

Kjøs: Får jeg bare der innskyte at når disse uttrykkene er brukt her, er det tatt direkte ut av denne bunken av reglementer som vi har fått omdelt, og den gang dette ble satt i pennen var det ennå ikke laget noen avtale om hvilke uttrykk som skulle brukes. Men det er ganske klart etter det formannen har sagt at dette vil bli rettet opp før det kommer i trykken.

Borgen: På side 3 nest siste avsnitt er det litt som jeg føler meg utrygg på: ”I henhold til artikkel 46 har et medlemsland adgang til på nærmere fastsatte betingelser å pålegge en *utjevningsavgift* på importen fra *et annet medlemsland*.” Jeg vil be ordføreren kontrollere dette. Jeg føler meg ikke trygg på at det er riktig lenger, idet jeg faktisk tror at det er endret ved jordbruksforliket 14. januar mellom De seks, og at om det fortsatt foreligger adgang til å pålegge en slik utjevningsavgift, er det inngjerdet med veldig meget restriksjoner og står i en helt annen stilling enn det gjorde før.

Kjøs: Det er ikke mulig å svare på det på stående fot, men jeg skal undersøke det.

Formannen: Men det er i all fall helt sikkert at artikkelen ikke kan være endret, for det forlanger i tilfelle ratifikasjon av alle medlemsstater, og en slik prosess er så vidt jeg vet ikke satt i gang.

Røiseland: Det var til det spørsmålet hr. Borgen reiste. Eg har nokså nyleg tala med Per Hækkerup, og han la nokså mykje brett på den utjammingsavgifta som det var høve til å pålegge på jordbruksimport frå tredjeland.

Borgen: Så gjelder det side 5: "For korn skal det imidlertid anvendes import- og eksportsertifikater." Jeg vil be ordføreren undersøke om det ikke er så at dette gjelder for import fra tredjeland – om det ikke er for slik import at det er satt opp regler om import- og eksportsertifikater. Jeg tror ikke det gjelder innenfor fellesmarkedslandene, og det bør vel da stå at det gjelder handel med tredjeland. Det samme gjelder for det som står øverst på side 5 – "Som beskyttelse mot dumpingimport ..."

Hegna: Nederst på side 6 har vi igjen dette med "styrer" eller eventuelt "forvaltningsutvalg". Kommentarene til disse bestemmelsene kommer vel for så vidt siden, men det må vel være en meget betydningsfull utbygging av systemet at man på den måten ved siden av Rådet og Kommisjonen får et nytt, meget nær eksekutivt organ med spesiell karakter. Jeg har ikke noe å innvende mot den praktiske nytte av det, men jeg syns det må være en ganske betydningsfull utbygging av systemet. Og når det da gjelder behandlingen av det, vet ikke jeg om det er mulig å si mer om kompetanse og plassering i systemet enn det som er sagt her, men jeg kunne hatt lyst til å se litt nærmere på det.

Kjøs: Man finner jo den detaljerte utredning i disse dokumenter, men det er jo begrenset hvor meget man kan ta inn i et utdrag som dette. Og det som står her gir et bilde av disse forvaltningsorganers virksomhet og også av den kompetanse de får.

Borgen: Det gjelder side 7. Når det gjelder den generelle beskrivelse av det som nå foreligger av regler på landbruksområdet, så er den for så vidt grei så langt den rekker. Det er småtterier jeg har pekt på her. Men det er en ting jeg syns hefter ved det som jeg gjerne vil peke på, og det er at det som faktisk er det avgjørende og grunnleggende i beslutningen av 14. januar, ikke er kommet særlig tydelig fram i denne beskrivelsen. Det som jo dominerer bildet der, er den bestemmelsen som gir Ministerrådet fullmakt til gjennom vedtak etter hvert å tilnærme prisene til et målsatt nivå. Dette kommer særlig tydelig fram angående kornprisen. Der skal Ministerrådet år etter år framover til overgangstidens slutt, fastsette minimums og maksimums prisgrenser som snevrer inn spillerommet for de enkelte medlemslands varierende av kornprisene, inntil en ved overgangstidens slutt er nådd fram til en ens pris for hele områder. Og lignende gjelder jo for andre varer. Det er *målsettingen* som her er det prinsipielle, at man skal nå fram til et ensartet prisnivå ved overgangstidens slutt. Og derfor gjelder lignende forhold for de andre

landbruksvarer, skjønt det der ikke er kommet så tydelig og klart til uttrykk som når det gjelder kornet. Jeg syns dette burde vært tatt med som et avsnitt, og burde ha kommet tydelig fram i den generelle og beskrivende del.

Dessuten har jeg en mindre innvending mot beskrivelsen og det er at det er nokså meget av dette som gjelder overgangsordningene, og at det kanskje ikke er så skarp sontring som en kunne ønsket mellom det som gjelder i overgangstiden og det som kommer til å bli varig.

Endelig er det et spesielt område når det gjelder landbrukspolitikken som kanskje også burde vært berørt rent beskrivelsesvis, og det er motsetningsforholdet – det er kanskje ikke noe riktig uttrykk – som består mellom enkelte av artiklene i traktaten. Jeg sikter spesielt til artiklene 39 og 42, hvor det er generelle formuleringer som går i motsatt retning. Det er en dualisme i disse artiklene som en bør være klart oppmerksom på når en håndterer bestemmelsene gjeldende landbrukspolitikken, for i én situasjon kan det være formuleringer som går til gunst for jordbruket som kan være de tyngstveiende og de nyttigste, i andre situasjoner kan det være helt andre formuleringer, som går til gunst for f.eks. å holde lavest mulige priser for forbrukerne, som kommer til å bli det dominerende i bildet. Den dualismen synes jeg det burde vært ofret noen ord på, slik at dette preget som ligger over samtlige artikler i jordbruksavsnittet her, hadde vært presisert.

Formannen: Det første som hr. Borgen nevnte er jo omtalt på side 5, men det kan jo være det ikke er utførlig nok.

Kjøs: Det er jo alltid et spørsmål hvor meget man skal ta med, men denne innstillingen vedrørende jordbrukskapitlet er betydelig lengre og mer inngående enn innstillingen vedrørende noe annet kapittel, man var engstelig for at fremstillingen skulle bli alt for lang, og måtte derfor foreta noen begrensning for at det ikke skulle flyte alt for meget utover. Det er en av årsakene til at det ikke er gitt en bredere fremstilling her enn det er gjort. Man må jo også når det gjelder dette, falle tilbake på de dokumenter som det bygges på, man kan ikke i denne innstilling ta med alt om jordbruket og de bestemmelser som ble truffet i Brussel omkring årsskiftet. Jeg synes at det som formannen pekte på på side 5, det store avsnittet nedenfor midten av siden, og også det som senere er sagt under vurderingen, gjør det helt klart det forholdet som hr. Borgen pekte på, at det vil skje en utvikling henimot et felles prisnivå. Det er sagt uttrykkelig i vurderingen at hvis man ikke får anledning til å bruke særordninger, må man som følge av traktaten og de bestemmelser som er truffet, være forberedt på et felles prisnivå innen Fellesmarkedets område. Så det er på ingen måte lagt skjul på hvordan disse bestemmelsene vil komme til å virke. Tvert imot er det sagt ganske klart og ganske kraftig at det vil virke slik og slik hvis vi ikke kan få anledning til å bruke særordninger.

Hegna: Det kan selvfølgelig alltid være litt vanskelig å avveie hvor mye man skal ta med og ikke ta med. Jeg tror for så vidt det må være berettiget å ta med ganske mye om landbruket, for det spiller en stor rolle for oss. Og det er jo den ting

som er kommet til, at etter at svært mye av det øvrige materiale ble utarbeidet, har man fått en avtale om jordbruket av 14. januar i Brussel. Jeg syns nok at det kanskje ville gi et nokså ufullstendig bilde hvis man ikke ga en nærmere fremstilling av det, så meget mer som det jo i St.meld. nr. 67 et sted er sagt – jeg har tidligere sitert det – at det vil komme et tillegg til St.meld. nr. 15. På side 2, annen spalte står det:

”En oversikt over de reguleringer som ble vedtatt av Ministerrådet den 14. januar 1962 om en felles jordbrukspolitik, vil bli gitt i et særskilt tillegg til St.meld. nr. 15 for 1961–62.”

Det er opplyst tidligere her at det bebudede tillegget ikke vil komme, og under de forhold synes jeg nok det er helt berettiget at det avsnitt i innstillingen fra denne komite er forholdsvis utførlig. Jeg vil ikke her nå gå inn på spørsmålet om utvidelser eller omgrupperinger, men det er to ting som jeg gjerne ville at man skulle få presisert ganske klart, og så bestemt at bildet blir helt tydelig. Det ene er fra hvilket tidspunkt denne nye ordning som ble vedtatt i Brussel, skal virke over hele området i full utstrekning. Det er for så vidt helt klart sagt at det er fra 1. januar 1970 – det står på side 5, som det tidligere er henvist til. Men det er også et annet tidspunkt som jeg mener har atskillig betydning. Det er det tidspunkt etter utløpet av de to første perioder i overgangstiden, da de vedtak som Kommisjon og Råd og utvalg er kompetente til, skal settes i verk med kvalifisert flertall. Utgangen av de to første perioder i overgangstiden, er det 1967, eller hvilket år er det?

Braadland: 1966.

Hegna: Fra utgangen av 1966 kan altså alle de tiltak som ligger innenfor rammen av traktaten og av ordningen, settes i verk av de kompetente myndigheter med kvalifisert flertall istedenfor ved enstemmighet. Det årstallet synes jeg man også burde ta med. Det kan jo føyes til på side 3, hvis man vil.

Formannen: Jeg vil bare si med hensyn til den utredningen fra departementet, at det er ikke sagt at den ikke vil komme, men at det arbeides med den. Og jeg skal gjerne undersøke på ny hvor tidlig man kan få den.

Borgen: Jeg er selvfølgelig helt klar over de vanskeligheter ordføreren står overfor, at en må prøve å holde innstillingen innenfor en så overkommelig ramme som mulig, og jeg synes nok at ordføreren i dette tilfelle har gjort prisverdige forsøk på det på enkelte felter. Men min innvending er at det tross det ikke egentlig er noen god balanse i det som er beskrivelsen av det som faktisk her foreligger. La meg, for å illustrere det, bare nevne f.eks. at art. 39 er referert så å si in extenso, mens andre artikler i landbruksavsnittet som etter min vurdering i betydelig grad slår beina unna det som er sagt i art. 39, er lite eller ikke berørt. Det gjelder f.eks. art. 40 som inneholder en del ting av ganske betydelig interesse, f.eks. når det gjelder organisasjonenes utforming og virksomhet, kriteriene som en sån felles prispolitikk skal baseres på. Det gjelder i noen grad art. 41. Det gjelder i høy grad art. 44, hvor det er satt inn strenge begrensninger for anvendelsen av minsteprissystemer, og hvor

det i slutten av artikkelen er beskrevet utførlig hvordan Rådet og Kommisjonen skal beherske alle disse landbruksreguleringene. Det er dette jeg har tenkt på når jeg har anført at jeg ikke synes det er så god balanse som det burde være i den beskrivende del.

Jeg er fullt klar over det ordføreren avsluttet sin alminnelige redegjørelse om dette med å si, at han oppfatter det slik at det er Roma-traktaten som skal være utgangspunktet for forhandlinger, og at en for så vidt skal se bort fra det som er foretatt av utfyllende forhandlinger, og de forordninger som foreligger fra 14. januar. Vel, jeg skal ikke bestride at det ville være absolutt det gunstigste for oss om en kunne gjøre det, men jeg er slett ikke sikker på om det er realistisk. Jeg tror at en er nødt til å se det i øynene at når en kommer til forhandlinger i Brussel, vil det ikke være Roma-traktaten motparten vil ta som utgangspunkt, men det vil være de på det tidspunkt gjeldende bestemmelser som er vedtatt, delvis under forhandlinger De seks imellom, og delvis senere som utfyllende regler av Kommisjonen. Vi står her igjen ved et vanskelig punkt når det gjelder hele argumentasjonen, for jeg for min del vil nødvendig avsvekke det håp og den forutsetning at en skulle kunne forhandle direkte på Roma-traktaten. Men i all fall her i komiteen vil jeg si meget bestemt at jeg tror det er en forutsetning som vil komme til å svikte, og at en derfor bør legge det opp på en mer realistisk måte enn på det grunnlag at en skulle kunne ta sitt utgangspunkt i selve traktaten og kunne overse det som er skjedd i mellomtiden.

Hegna: Først en rent formell bemerkning som knytter seg til det bebudede tillegg til St.meld. nr. 15. Etter vanlig skikk og bruk måtte vel forutsetningen være at et sånt tillegg til St.meld. nr. 15 kom senest umiddelbart før denne komite skulle avgi sin innstilling om St.meld. nr. 15. Et tillegg til en stortingsmelding etter at stortingsmeldingen eventuelt har vært behandlet i Stortinget, er vel en nokså uvanlig ting – for å si det forsiktig.

Ellers vil jeg gjerne si et par ord til det som hr. Borgen nå nevnte – jeg tenkte ellers først at det kanskje var rimeligere å ta opp det spørsmål henimot slutten av behandlingen av dette avsnittet – nemlig spørsmålet om i hvilken utstrekning forestående forhandlinger fra Norges side overfor Det europeiske økonomiske fellesskap skal knyttes til, baseres på, Roma-traktaten og den alene, og at man kan sjalte ut f.eks. en sånn ting som den avtale eller ordning for jordbruksnæringen som ble vedtatt den 14. januar. Jeg vil i likhet med hr. Borgen reise et dobbelt spørsmålstegn overfor en oppfatning av forholdet som går ut på dette. For å stille det rent skarpt: La oss si at utgangen blir at Regjeringen søker om medlemskap og skal begrunne dette. Skulle det da f.eks. være mulig at den da sier uttrykkelig og klart at vår søknad om medlemskap og forhandlinger om dette knytter seg utelukkende til Roma-traktaten slik som den nå står, mens derimot det som knytter seg til den avtale som De seks har sluttet seg imellom når det gjelder jordbruket, det holder vi helt utenom, det vil vi ikke forhandle om nå? Uansett hva man mener om utformingen av et forhandlingsopplegg, må man vel si at dette ville være konsekvensen av å trekke et sånt skarpt skille mellom Roma-traktatens bestemmelser og det som står i jordbruksordningen. Det kan godt hende at mange

problemer ville forenkles i tilfelle av at noe slikt var mulig, men jeg har vanskelig for å forstå at det skulle være mulig. Jeg oppfatter det tvert imot slik at De seks har lagt en meget vesentlig vekt på å få seg imellom ordnet bestemmelsene omkring jordbruksnæringen på forhånd, for at de der skulle ha et grunnlag som de kunne presentere for andre søkere og si: Nå vil vi høre hva dere mener om det. Og én ting er at ut fra de forskjellige lands særlige forhold kan man få særlige overgangsordninger og særbestemmelser av kortere eller lengre varighet, men at det skulle være mulig å foreta en generell reservasjon når det gjelder selve prinsippene i den jordbruksordningen som man er kommet fram til, det ville forbause meg. Men hvis det kan anføres gode grunner for det, skal jeg gjerne la meg overbevise.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg må si at det forekommer meg at man her reiser en fullstendig kunstig problemstilling som overhodet ikke har foresvevet – antar jeg – hverken ordføreren eller arbeidsutvalget: at man skulle si at man skal forhandle enten på grunnlag av Roma-traktaten eller på grunnlag av de forordninger eller bestemmelser om landbruket som ble truffet ved nyttårstider. Det fremgår jo også av innstillingen. I innledningen her er det tre sider som er viet Roma-traktaten, og tre og en halv side som er viet denne ordningen, og vi trekker overhodet ikke noe skarpt skille mellom dem. Det er klart – jeg kan kanskje si det på den måten – at når vi forlanger særordninger og unntaksbestemmelser, vil det gjelde unntak fra de bestemmelser og forordninger som ble truffet ved nyttårstider, som altså setter landbruksordningen ut i livet. Men det er på den annen side også ganske klart at som begrunnelse for slike unntaksbestemmelser og særordninger kan vi påberope oss paragrafer og artikler som står i Roma-traktaten. Dette at man skulle si at vi vil forhandle bare på grunnlag av Roma-traktaten og overhodet ikke på grunnlag av den ordning som er truffet, tror jeg ikke har foresvevet noen av komiteens medlemmer.

Kjøs: Det var i grunnen omtrent det samme som formannen har sagt, jeg også ville si. Jeg har ikke sagt, og det har selvsagt heller ikke vært min mening, at man skal se bort fra de bestemmelser som ble truffet i Brussel omkring årsskiftet. Men jeg mener at de bestemmelsene har gjort det klart at vi må ta forbehold om å kunne opprettholde våre spesielle støtteordninger i henhold til unntaksbestemmelsene som finnes i Roma-traktaten. Og når det gjelder dette spørsmålet om den felles jordbrukspolitik, tror jeg forholdet går helt klart frem av det som er sagt midt på side 10. Jeg tror jeg må få lov til å hoppe frem dit og sitere det som er sagt der, for å klargjøre dette spørsmålet:

”Ved en norsk tilslutning til et utvidet Fellesmarked vil det på den annen side kunne oppstå en rekke spørsmål med hensyn til innpasningen av norsk jordbrukspolitik i den felles jordbrukspolitik, som skal gjelde for Fellesmarkedet. Fra ansvarlig hold innenfor Det europeiske fellesskap og medlemslandene i Fellesskapet har det ofte vært fremholdt at prinsippet om en felles jordbrukspolitik er et av de grunnleggende prinsipper i Roma-traktaten. Man har derfor gått ut fra at man må godta dette prinsipp både ved

forhandlinger om medlemskap og ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning.”

Så kommer da videre dette med særordninger, og så står det nederst på siden:

”De vedtak som foreligger, gjør det nødvendig for Norge å få en klar adgang til å opprettholde de nødvendige støtteprogrammer.”

Og senere, i siste avsnitt på side 11, står det:

”Både ved forhandlinger med sikte på medlemskap og ved forhandlinger med sikte på en mer omfattende assosiering, må det derfor tas forbehold om å kunne opprettholde på nasjonal basis de støttetiltak som er nødvendige for å påvirke jordbruksproduksjonens omfang og sammensetning, og for fortsatt å gi jordbruksbefolkningen i Norge et inntektsnivå som samsvarer med forholdene for øvrig.”

Da må det være klart at vi ikke setter oss utenom den felles jordbrukspolitik, men vi gjør det helt klart at vi må ha den nødvendige adgang til å opprettholde på vår egen basis støtteordninger for å gjennomføre den målsetting som Roma-traktaten selv har oppstillet for jordbruket.

Hegna: Jeg synes formannens formulering var treffende for dette forhold, og jeg tror den i det store og hele kan være korrekt. Og ordførerens utforming utfylte den jo. Grunnen til at jeg reiste hele spørsmålet, og reiste det nokså skarpt var at det syntes i det muntlige opplegg å foreligge en slags skarpere atskillelse mellom Roma-traktatens bestemmelser og innholdet i denne jordbruksnæringsavtalen enn det som jeg anså berettiget, men jeg anser det spørsmål nå tilstrekkelig oppklart.

Formannen: Gjengivelsen av bestemmelser i Roma-traktaten og bestemmelser med hensyn til jordbruket er ofte et vurderingsspørsmål, og det er selvsagt ingenting i veien for – det er tvert imot all oppfordring til – at alle som vurderer det annerledes, henleder oppmerksomheten på artikler i Roma-traktaten eller andre bestemmelser som de mener vil kunne ha konsekvenser for vår stilling.

Vi vender så tilbake til side 8.

Treholt: I nest siste avsnitt på side 8 står det under siste del av omtalen av skogbruket:

”... også for derved i noen grad å kunne motvirke den økonomiske belastning Fellesmarkedet vil kunne komme til å bety for jordbruket.”

Det kan vel reises tvil om det vil være noen fordel å ha denne formuleringen for et forhandlingsopplegg. Nå er jo forholdet i store deler av landet at det ikke er noen skog, og at skogen ikke betyr noe for jordbruket. Selv i skogsdistriktene er det mange bruk som ikke har skog eller har muligheter for å få skog. Jeg tror at storparten av dette avsnittet med fordel kan gå ut. Det som står der, har jo en dekning for i den siste delen av neste avsnitt, hvor det står – jeg siterer helt nederst side 8 og øverst side 9:

”På bakgrunn av den foran nevnte retningslinje i traktaten, og for å styrke strukturen i vårt jordbruk, bør reglene om etableringsrett praktiseres ut fra det primære formål som er angitt i jordloven.”

Etter min mening behøver en da i nest siste avsnitt på side 8 bare beholde følgende: ”Både for skogbruket og jordbruket reiser reglene om etableringsretten atskillige problemer” – og så gå over på siste avsnitt.

Borgen: Jeg kan være enig i mye av det hr. Treholt har sagt her, men jeg synes vi skulle ta med i all fall en setning til i det mellomavsnittet, for det er helt relevant og påkrevd å si dette: ”Skogsarealer eller skogreisingsarealer som kommer på salg må fortrinnsvis søkes disponert med sikte på å styrke bruksstrukturen i bygdene.” Jeg mener den setningen bør beholdes, og det skulle ikke bryte noe på den sammenhengen en ellers vil ha frem.

Treholt: Dette er i grunnen sagt i siste del av neste avsnitt. Vi vil få en god overgang hvis vi sier følgende: ”Både for skogbruket og jordbruket reiser reglene om etableringsretten atskillige problemer.”, og så fortsetter med neste avsnitt: ”Med hensyn til erverv og utnyttelse av dyrket jord” osv., og så slutter med å vise til jordloven. I jordlovens formålsparagraf finner vi dette.

Borgen: Jeg kan for så vidt være enig, men det er en veldig lang omvei for den som vil ha greie på hva dette innebærer, å måtte slå opp i jordloven. Hvis det står her i denne setningen, vil man vite langt mer rett fram hva det egentlig går ut på.

Kjøs: Jeg kan for mitt vedkommende godt være med på å ta ut det siste som står i dette avsnittet. ”Med den sterke sammenheng man har” osv., for det dekkes av det som kommer nedenfor. Men jeg skulle nok gjerne se at den setningen ”Skogsarealer eller skogreisingsarealer som kommer på salg må fortrinnsvis søkes disponert med sikte på å styrke bruksstrukturen i bygdene”, ble stående der. Det andre skal jeg gjerne være med på å ta ut.

Formannen: Jeg vet ikke om det kunne være et passende kompromissforslag at den setningen flyttes til etter jordloven?

Kjøs: Ja, det kan vi godt gjøre.

Hønsvald: Hvis man vil ha med dette med at ”Skogsarealer eller skogreisingsarealer som kommer på salg må fortrinnsvis søkes disponert med sikte på å styrke bruksstrukturen i bygdene”, kunne man vel også føye til at det kan bli tale om at staten eller kommunene erverver skog som kommer på salg, der det ut fra en produksjonsmessig vurdering og av hensyn til arbeidslivet i bygda er å foretrekke. Det er jo det man praktiserer nå. Dette avsnittet sikter jo på etableringsretten, og det kan lett oppstå situasjoner hvor det ikke er mulig for bygda selv eller jordbrukerne i en bygd å erverve denne skogen, og da kan det bli tale om

at staten eller kommunen kan komme inn i bildet. Jeg tror at hvis man vil ha dette avsnittet stående, bør man lage denne tilføyelsen om at staten eller kommunen kan erverve den skogen som kommer på salg.

Kjøs: Det skulle vel ikke være noen grunn til å ta med her ting som kan vekke noen meningsforskjell utenom det hovedspørsmålet man arbeider med. Heller enn å ta den tilføyelsen som ble antydnet, tror jeg man skulle la det gå ut av ”Skogsarealer eller skogreisingsarealer” osv., overensstemmende med det som hr. Treholt mente, og da falle tilbake på den dekning man har i det siste avsnittet om jordloven.

Hønsvald: Jeg har for så vidt ingen ting imot det. Jeg bare nevnte den tilføyelsen for det tilfelle at man ønsker å beholde den setningen som står der.

Kjøs: Jeg forstår det. Men da tror jeg man har balanse hvis man tar ut dette også.

Hønsvald: Ja, det stemmer det.

Hegna: Vi er jo nå kommet til et avsnitt som er utkast til uttalelse fra den del av komiteen som har lagt opp det øvrige. Etter den tidligere diskusjon er det vel kanskje ikke helt riktig, når man ikke vil følge dette opplegget, å gå inn på enkeltheter i denne utformingen. Men jeg vil gjerne peke på at i resonnementet midt på side 8, som vi nå behandler, der man altså behandler spørsmålet om tømmerprisene, mulighetene for eksport av treforedlingsprodukter og tollspørsmål i den forbindelse, syns jeg nok man burde ta i betraktning et større register av muligheter enn det som egentlig er gjort her. Man forutsetter jo her, så vidt jeg forstår, at en vesentlig del av våre konkurrenter når det gjelder det internasjonale marked for treforedlingsprodukter, er innenfor Fellesmarkedet, og at vi skal så å si alene stå utenfor.

Nå vet man jo at her kan det bli andre muligheter. Vi har jo det forhold at England i sitt opplegg har reist spørsmålet om tollfri innførsel til Fellesmarkedet av treforedlingsprodukter – om det lykkes er ikke godt å si. Det er da to muligheter, hvorav den ene er at Englands ønske går inn i den felles ytre tolltariff. Da vil jo vi ha fordelene av det helt ut i alle tilfelle. Den andre er at England får opprettet dette som en særlig innrømmelse for Canada. Det er vanskelig å forstå akkurat hvordan det skulle gå til, men la oss forutsette det. Det skulle vel ikke være helt umulig at Norge da kunne oppnå en lignende ordning.

Endelig har man det forhold, som jo er meget mulig, at Sverige kommer utenfor denne tollmuren, Finland gjør det i hvert fall, og kanskje også Canada. Men da står man jo i den stilling at de norske treforedlingsprodukter må operere på markedet på samme vilkår som våre viktigste konkurrenter. Det er jo en mulighet.

Men selvsagt er det så at hvis vi kunne holde de andre utenfor og selv komme inn, så ville man ha en ekstraordinær fordel, det innrømmer jeg.

Jeg syns man burde ha litt mer om de forskjellige muligheter som her kan komme til å foreligge, enn man har her. Her er det nesten uten videre forutsatt at alle andre skal komme inn og vi skal stå utenfor, og da er det selvfølgelig så at det kan bli vanskeligheter. Men jeg kan ikke skjønne at det kan være helt realistisk.

Kjøs: Her har man forsøkt å bygge på det man vet. Jeg syns ikke at man, slik hr. Hegna gjorde, kan trekke inn i innstillingen alt man ikke vet. De betraktningene som kan gjøres, får man da heller reservere for debatten.

Hegna: Hva man vet og ikke vet, kan jo være et vanskelig spørsmål. Ingen av oss som sitter her, vet jo om Canada og Sverige og Finland kommer med sine treforedlingsprodukter inn på Fellesmarkedet, innenfor tollmuren, på tollfri basis.

Kjøs: Men man vet at vi får en tollmur omkring Fellesskapet. Det er sikkert.

Borgen: Jeg har også festet meg ved samme avsnitt som hr. Hegna har pekt på, og jeg er enig med hr. Hegna i det han har sagt omkring det punktet. Jeg vil bare gjerne føye til at det kan diskuteres svært mye omkring dette med virkningene av overveltning av eventuell prisnedgang på tømmerprisene også, selv om en ikke trekker inn de forholdene som hr. Hegna nevnte, så jeg vil bare ta et forbehold på dette punktet. Det står jo i en forholdsvis moderat form, at "det antas" osv., men jeg vil gjerne ta den reservasjonen uten å gå noe nærmere inn på det nå.

Formannen: Skal vi da gå videre til *side 9*.

Borgen: Det er jo på det rene at det er svært generelle formuleringer det som kommer nå framover, og jeg for min del vil i all fall vanskelig kunne få det rettet opp, tror jeg, slik at jeg kan tiltre dette. Det er mange ting som jeg selvfølgelig er enig i når det gjelder vurderingene, og mange uttrykk og formuleringer jeg kan være enig i, men det er alt for svakt i sin presisering av de særkrav som jordbruket er nødt til å stille og nødt til å stå på her. Det vil derfor være uhyre vanskelig å kunne finne en form som vi alle kan være enige om, tror jeg. For så vidt kan jo diskusjonen skjæres ned nokså mye.

Men jeg vil gjerne ha nevnt her i relasjon til side 9, hvor det er referert til det Frihandelsutvalget uttaler, "at det ved forhandlinger med Fellesmarkedslandene må tas omfattende forbehold" for jordbruket, at man bør jo da også i denne innstilling ha de forbeholdene presisert meget klart og konkret rett på sak, i stedet for som det er gjort her, å si det mer i generelle og runde vendinger. Jeg går ut fra at dette er jeg nødt til å komme tilbake til i en særuttalelse, så for så vidt har jeg ikke grunn til å trekke fram konkrete detaljer nå. Det kan vel utstå.

Formannen: Er det flere merknader til side 9? – Hvis ikke, går vi over til *side 10*.

Hegna: Midt på side 10 er det et par linjer som allerede før har vært sitert av ordføreren, og som jeg vil feste oppmerksomheten ved. Det står der:

”Fra ansvarlig hold innenfor Det europeiske fellesskap og medlemslandene i Fellesskapet har det ofte vært fremholdt at prinsippet om en felles jordbrukspolitikk er et av de grunnleggende prinsipper i Roma-traktaten. Man har derfor gått ut fra at man må godta dette prinsipp både ved forhandlinger om medlemskap og ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning.”

Her er innført – det er kanskje sagt før også – det som kalles ”en mer omfattende assosieringsordning”. Om det er uklart og ubestemt hva en assosieringsordning er, så blir det jo ikke noe større klarhet i og med at man taler om ”en mer omfattende assosieringsordning”. Det er riktig nok at hvis man oppfatter den som så omfattende at den er nesten jevngod med alle Roma-traktatens økonomiske bestemmelser, og kanskje en del av dens institusjonelle bestemmelser også, så er jo det som står her, korrekt. Men jeg syns nok ellers at behandlingen av assosieringsforholdet peker i retning av at det er liten grunn til på denne måte å likestille medlemskap og assosiering i forholdet til den felles jordbrukspolitikk, som det her er gjort.

Det er kanskje ikke nødvendig å si noe mer om det. Jeg kan begrense meg til å ta denne reservasjon.

Kjøs: Dette ble jo drøftet nokså inngående i arbeidsutvalget, ikke bare i denne forbindelse, men også i forbindelse med de øvrige deler av innstillingen, spesielt de økonomiske problemene. Der var det en alminnelig oppfatning at assosiering, hvis den skulle bygge på tollunion, ville måtte bli mer omfattende og ligge i den øverste del bortimot medlemskap, eller også ville det bli en ordening nærmest i retning av en vanlig handelsavtale, men noe imellom der er mindre sannsynlig.

Det var resultatet av den drøftingen, og her er det altså tale om en mer omfattende ordening, idet man har gått ut fra at den skal hvile på tollunionen. Men uansett hvordan det er, vil det, hvis det er en mer omfattende ordening, være omtrent slik som det står her.

Borten: I likhet med hr. Hegna stusset jeg litt over hvor vidt det er klokt å ta inn hva man forstår ved en assosieringsordning i relasjon til jordbruket. Det er sagt av flere her at dersom forhandlingene ikke gir forønsket utfall, så vil vi falle tilbake på assosiering. Da kan det jo tenkes at situasjonen er den at jordbrukets særordninger på medlemskapsbasis er det område hvor man ikke er tilfreds, og som blant annet bevirker at man går over på assosiering. Da vil jeg reise spørsmålet om det er forhandlingstaktisk klokt på forhånd å ha sagt at man er av den oppfatning at også i en assosieringsavtale må man godta den felles landbrukspolitikk helt ut. Jeg kunne tenke meg at det da var opportunt at man ikke hadde sagt det så absolutt i oversikten.

Jeg vil gjerne også nevne at jeg benyttet anledningen i Helsingfors til å spørre svenskene litt om det punktet i deres søknad, og jeg fikk den opplysning av dem jeg snakket med, at det er politisk enighet i Sverige i dag om at de i sitt opplegg vil gå inn for at landbruket holdes utenom i assosieringsopplegget. De begrunner det naturlig med sin tradisjonelle nøytralitetspolitikk. De sier rett og slett at skal vi føre en virkelig nøytralitetspolitikk, må vi ha så pass herredømme over matvareproduksjonen at vi til enhver tid holder den produksjon i vårt jordbruk som vi mener er nødvendig for å tilfredsstillere matvarebehovet i en avsperringsperiode.

Borgen: Jeg kan være enig i det hr. Borten sa om betenkelighetene ved å ha denne formuleringen, fordi en nokså sannsynlig kommer tilbake til assosieringsalternativet under forhandlingene. Jeg vil rett fram reise spørsmålet om ikke komiteen kan tenke seg å ta ut begge de to setningene vi diskuterer nå. Jeg er klar over at dette kommer til å stå for flertallets regning, men av forhandlingstaktiske grunner ville det være ønskelig at de var vekk.

Jeg for min del har ingen vanskeligheter med å argumentere mot dem. Dette ”ansvarlig hold innenfor Det europeiske fellesskap” er et veldig diffust begrep, og det er ikke så mye grunn til i og for seg å trekke fram det i vår beskrivelse og vår vurdering av mulighetene for å få til en tilfredsstillende løsning for jordbruket.

Hvis en går inn for å opprettholde en nasjonal jordbrukspolitik, må det være helt selvsagt at det er langt lettere å få den godtatt under alternativet assosiering enn under fullt medlemskap. Hvis en befrir seg fra de mange hensyn som en må ta under alternativet fullt medlemskap, skulle en tro at et lite land som Norge, med dets spesielle beliggenhet og behov for å drive matproduksjon i beredskapsmessig øyemed, skulle komme svært langt når det gjelder å få særvilkår og unntak, og dette gjelder mer under assosieringsalternativet enn under det fulle medlemskap.

Ut fra det rent forhandlingstaktiske vil jeg reise spørsmålet om ikke de to setningene rett og slett kan gå ut.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg vil gjerne bare si litt til hr. Borgen.

Dette er jo et vurderingsspørsmål, det er klart. Jeg kan bare tale på egne vegne, men jeg tror nok flertallet også vurderer det slik, og ut fra en realistisk vurdering anser jeg det svært lite mulig at vi, hvis vi kan greie å få en assosieringsordning, kan få en assosieringsordning hvorved jordbruket holdes helt utenfor – at vi altså kan føre det som er kalt ”en nasjonal jordbrukspolitik” – og samtidig få en hel rekke innrømmelser for industriproduktene og for eksportproduktene vedkommende.

Det er altså en vurdering, men det er ut fra dette vi har sagt det som står her i innstillingen.

Så var det dette spørsmålet om vi skal ta det ut av forhandlingstaktiske grunner. Det er selvsagt et sterkt argument. Men da må det også gjelde argumenteringen på den annen side. Da må man heller ikke sette noe inn i

innstillingen som kan svekke vår posisjon når det gjelder forhandlinger om medlemskap.

Endelig er det det tredje argument som hr. Borgen bruker, nemlig dette at Norge har en spesiell beliggenhet, en utsatt stilling, vanskelige forhold, er nabo til Sovjet-Samveldet og det ene med det annet. Det argumentet forekommer det meg kunne tjene like godt som argument for å oppnå en tilfredsstillende særordning innenfor medlemskapsalternativet, som det kan tjene til å begrunne en assosieringsordning hvor jordbruket holdes utenfor. Da behøver vi i og for seg ikke så sterke argumenter, vi kan bare si at vi vil holde jordbruket utenfor, men så får vi også ta konsekvensene av det med hensyn til industrien.

John Lyng: Jeg skal ikke gå videre inn på denne realitetsdebatt om relative muligheter og mangler ved assosieringslinjen og ved medlemskapslinjen, men holde meg til spørsmålet om det rent redaksjonelle her.

Jeg vil da med en gang si at jeg er enig både med formannen og med hr. Borgen i at man selvfølgelig både i flertallsinnstillingen og i mindretallsinnstillingen bør unngå formuleringer som kan skade vår forhandlingsposisjon. Det bør vi selvfølgelig være enige om. Men i sammenheng med akkurat den refleksjon det her er tale om, vil jeg gjerne komme med et spørsmål direkte til den fraksjon som så vidt jeg forstår, vil innby Stortinget til å oppta forhandlinger på basis av en mulig assosiering.

Jeg har gått ut fra at denne fraksjon i sin eventuelle mindretallsinnstilling vil komme til å gjøre nokså klart rede for hvilken form for assosiering man vil forhandle om, altså simpelthen bygge opp en modell så vi får vite forholdsvis detaljert hva man akter å nå fram til. Og vil dere ikke da nokså klart måtte bygge opp også hvordan dere vil at landbrukspolitikken eventuelt skal forsøkes forhandlet fram? Kan dere da overhodet unngå å innføre refleksjoner og opplysninger i den sammenheng som med en gang kan gi grunnlag for slike slutninger som her har vært anført fra flertallsinnstillingen?

Borten: Først vil jeg si at jeg er stort sett enig i de betraktninger formannen har gjort. Jeg tolker dem slik at heller ikke formannen mener at det i og for seg styrker vår forhandlingsposisjon at dette står, og det skulle jo tilsi at det er klokere å ta det ut. Jeg vil gjerne si, fordi jeg ikke har sagt det før, at jeg mener det må være en arbeidshypotese både for dem som skriver flertallets merknader og for dem som skriver eventuelle mindretallsmerknader, at det må ikke brukes formuleringer som svekker oss i forhandlingsopplegget utad. Vi må altså ikke bli så ivrige etter den opinionsdannende effekt innad at vi tar med formuleringer og antagelser som svekker oss utad. Det vil jeg gjerne bidra til så langt jeg kan bidra til det, ved de formuleringer som jeg måtte få ansvaret for.

Ellers vil jeg si til hr. Lyng at jeg tror ikke akkurat det vil svekke oss – som han var inne på – at man kanskje må peke på visse ting som man mener vi naturlig bør ønske oss unntak på når det gjelder jordbruket. Det er polemiserende formuleringer jeg er litt redd at vi skal bruke, uansett hvilken kant det kommer fra.

Når det gjelder det å få et klart utmeislet opplegg, slik hr. Lyng var inne på, så gjelder jo det naturligvis begge fraksjoner like meget.

Det er jo brukt, som påpekt før her, ”tilfredsstillende særordninger innenfor medlemskap” når det gjelder jordbruket, og det er jo da helt relevant å spørre: Hva ligger i det? Hva mener de som har ført det i pennene med ”tilfredsstillende”? Hva er minimumskravet? Om ikke annet enn til opplysning innenfor disse fire vegger, har jo det interesse å få vite det. Det løser jo ingen ting å si ”tilfredsstillende særordninger.”

Jeg kan godt tenke meg, når det blir konkret satt ned på papiret hva f.eks. ordføreren mener med det, så blir det i realiteten ikke så veldig langt fra ønsket om en ganske vidtdrevet nasjonal jordbrukspolitikk. Det er bare en antagelse, men jeg kan godt tenke meg det. Derfor kunne det være av interesse i hvert fall å få det konkretisert i debatten her.

Johs. Olsen: Det er jo slik at flertallet både i arbeidsutvalget eller i den ordinære komite, og i den utvidede komite går inn for det som står i meldingen, med det materiale som ligger til grunn for meldingen. Når det gjelder det materiale som ligger til grunn, så er det jo verken i Roma-traktaten eller annet sted sagt konkret hvilke assosieringsvilkår man kan få, og hvor nær medlemskap en assosieringsordning kan komme, heller ikke hvilke fordeler man i det hele tatt kan oppnå ved assosiering. Man må ta det opp til forhandling for de forskjellige næringer – det gjelder jordbruk, det gjelder fiske, og det gjelder andre næringer, – og konkret å peke på hvilke særordninger man ønsker, slik som hr. Lyng ønsket man skulle gjøre, foreligger det derfor ikke grunnlag for å gjøre.

Når det gjelder dette punkt vi nå snakker om, så er jeg stemt for at vi bør stryke det. Riktignok kan mindretallet begrunne sitt standpunkt om forhandlinger på grunnlag av assosiering, som er mindretallets konklusjon. Men man kommer jo ikke fra at dersom flertallet i Stortinget går inn for at man skal søke forhandlinger om medlemskap, så er det på grunnlag av opplegget i innstillingen, og det blir vel da slik, at hvis man ikke oppnår medlemskap med de særordninger man ønsker, har man ikke annet å falle tilbake på under forhandlingene, hvis man vil bli med i det vest-europeiske økonomiske samarbeid, enn å prøve å få de best mulige assosieringsvilkår. Hvis man da sier her at man i prinsippet godtar den felles jordbrukspolitikk, har man, som det er nevnt her, ødelagt sjansene for en slik assosieringsordning. Det er klart at jordbruksorganisasjonene alle sammen anser det uheldig hvis man godtar den felles jordbrukspolitikk.

Etter min mening vil det derfor være skadelig at man sier her at flertallet går ut fra at ”man må godta dette prinsipp både ved forhandlinger om medlemskap og ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning.” Hvis flertallet vil ha dette med, måtte det i all fall kunne nøye seg med å si at man har gått ut fra at man må godta dette prinsipp ved forhandlinger om medlemskap – punktum. Man måtte kunne ta ut hele dette punktet også, etter min mening.

Jeg er enig i det som har vært fremholdt her, at ved eventuelle assosieringsforhandlinger skader det oss om det står at man i realiteten godtar prinsippet om en felles jordbrukspolitik.

Hønsvald: Vi diskuterer her en innstilling som forutsetningsvis skal konkludere med forslag om forhandlinger om medlemskap, ikke om assosiering. Hva man mener med assosiering, får da for øvrig i tilfelle bli deres sak å utrede som vil konkludere med at vi skal forhandle om assosiering. Flertallet vil forhandle om medlemskap, og hvis flertallets innstilling blir vedtatt av Stortinget, vil det bli forhandlet om medlemskap, og det blir altså vilkårene for medlemskap som da skal vurderes i sin tid. Hvis de ikke er tilfredsstillende, kan man komme tilbake til denne komite eller til Stortinget med forslag om at man skal oppta nye forhandlinger på grunnlag av assosiering, og først da blir det spørsmål om hva man skal ta sikte på gjennom denne assosiering. Jeg syns ikke akkurat det er noe å diskutere her nå.

Hvis man tar vekk begge disse setningene som det her er tale om, blir de etterfølgende avsnitt hengende fullstendig i løse luften. Disse to setningene som står her, danner grunnlaget for det som senere står om krav om særordninger. De danner også bl.a. grunnlaget for den setningen som lyder slik:

”De vedtak som foreligger gjør det nødvendig for Norge å få en klar adgang til å opprettholde de nødvendige støtteprogrammer.”

Tar man vekk de to setningene, blir alt dette som følger etterpå hengende i løse luften. Den første setningen må man i all fall etter min mening ta med, nemlig den som lyder:

”Fra ansvarlig hold innenfor Det europeiske fellesskap og medlemslandene i Fellesskapet har det ofte vært fremholdt at prinsippet om en felles jordbrukspolitik er et av de grunnleggende prinsipper i Roma-traktaten.”

Men hvis man av rent forhandlingstaktiske grunner ønsker å ta ut den etterfølgende setning, mener jeg at det kan gjøres. Den første setningen må man imidlertid etter min mening ha med hvis man overhodet vil beholde de etterfølgende setningene. Men man kan altså ta ut den andre setningen, der det heter at ”man har derfor gått ut fra at man må godta dette prinsipp både ved forhandlinger om medlemskap og ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning”, uten at resten blir hengende i luften. For så vidt er den setningen altså ikke nødvendig, men den første må man ha med.

Hegna: Man er kommet inn på spørsmålet om når det gjelder utformingen, i hvilken grad to forskjellige hensyn samtidig kan tilfredsstilles. Det ene er det at som en offentlig sak av stor interesse, og omfattet med stor interesse, er dette en sak som innbyr til ganske utførlig argumentasjon omkring de forskjellige standpunkter som inntas til de problemer som oppstår, og det må man si er et helt berettiget hensyn. Jeg kan ikke skjønne annet enn at når man har et demokrati og man vil at sakene skal diskuteres i offentligheten, at opplysning skal spres og debatt settes i gang og forplantes videre til de ansvarlige organer, må det være et helt berettiget hensyn.

Men så kommer man inn på den annen omstendighet, nemlig det forhold at man står overfor forhandlinger, og at man ved uforsiktlige formuleringer kan komme til å svekke forhandlingsposisjonen. Der kan det oppstå et dilemma. Jeg tror ikke man kan løse det med noen patentløsning.

Jeg oppfatter det slik at utformingen her fra det som man kan kalle for flertallets side, har som siktepunkt å vise at når det gjelder dette spørsmålet, står de som er tilhengere av assosiering, ikke i noen gunstigere stilling enn de som er tilhengere av medlemskap – at det rett og slett er meningen her. Jeg kan ikke se at det er noen uberettiget måte å utforme det på, det må de ha rett til. Men en annen sak er det spørsmålet som er reist, om dette er noen heldig utforming ut fra hensynet til de forhandlinger som skal føres. Det kan det settes et spørsmålstegn ved, og jeg satte et spørsmålstegn i marginen her da jeg leste det. Jeg tror det er vel verd å overveie det, på samme måte som man bør overveie enkelte andre formuleringer hist og her når man skal legge dette fram for offentligheten.

Men jeg vil gjerne si det at vi må også legge vekt på å få lagt fram en innstilling som offentligheten oppfatter som en utredning av spørsmålene, og ikke en samling diplomatisk, jeg hadde nær sagt, visvas – det er jo et alt for sterkt uttrykk, men altså noe i den retning. Det er ganske klart, og det får da flertallet overveie hvordan det vil gjøre dette.

Hr. Lyng stilte spørsmålet om i hvilken utstrekning det kunne presiseres hva en assosieringsordning, som da vel en del av denne komites medlemmer går inn for, ville innebære. Jeg syns at man til det må kunne svare det som hr. Borten sa, at den vil være minst like presis som det flertallet har lagt fram med henblikk på de ordninger som eventuelt kan komme på tale.

Ellers er det rimelig i denne forbindelse å peke på at det er opplegg bl.a. fra Sverige, Sveits og Østerrike om assosieringsordning, og jeg skulle tro at man for så vidt, og like presist, måtte kunne presisere de krav som man på dette stadium av utviklingen kan stille opp.

John Lyng: Til hr. Johs. Olsen og hr. Borten vil jeg si at jeg er inderlig klar over at de i denne mindretallsinnstillingen sin ikke kan forutsi hva som kan oppnås ved assosieringsforhandlinger. Men jeg hadde trodd at denne fraksjon som nå i mange måneder har argumentert for en assosieringslinje, i hvert fall i innstillingen ville gjøre klart eller prøve å gi en skisse av hvilken målsetting den hadde satt for seg selv og hvilken type løsning den selv ønsket.

Til hr. Hegna vil jeg si at det er en veldig forskjell her mellom medlemskap og assosiering. De som vil at man skal søke medlemskap, har jo som grunnlag den type samarbeid som er utformet i Roma-traktaten, og som er utdypet og underbygget i stortingsmeldingene og i all verdens dokumenter, så det er jo en ganske vesentlig forskjell.

Men jeg skal prøve å føre debatten tilbake til det rent redaksjonelle spørsmålet om disse setningene i flertallsinnstillingen. Jeg er helt enig i det som står der, og jeg syns dette i og for seg er nokså vesentlig. For en av grunnene til at jeg, og mange med meg, nå mener at man bør søke medlemskap, er at etter alt hva vi har

hørt fra de kanter hvor vi har hatt anledning til å søke informasjon, stiller det seg slik for oss at søknad på basis av en eller annen form for assosiering, har ytterst liten sjanse til å føre fram. At man kunne nå fram til en løsning på våre problemer via assosiering, hvis man fikk det slik som man ville på de vesentlige punkter, er ganske klart, men jeg tror det har liten sjanse til å føre fram. Jeg syns det er grunn til for flertallet å si det som står her, men på den annen side syns jeg ikke man skal sette dette alt for meget på spissen nå. Det gjelder her en redigering av noen setninger i flertallsinnstillingen, og jeg syns at vi i flertallet kunne si at når vi har fått anledning til å se mindretallsinnstillingen, kan vi komme tilbake til disse setningene her. Det er mulig at de da vil fortone seg som mindre nødvendige. Men inntil videre syns jeg ikke det er noen grunn til for oss å begynne å omredigere disse betraktningene her.

Borgen: Det var egentlig hr. Hønsvalds innlegg som fikk meg til å be om ordet. For det første kan jeg ikke se at den redaksjonstekniske innvending han kom med, er holdbar, for det er ingen vanskelighet å ta ut de to setningene og endre litt på tre ord i neste og få det til å henge helt utmerket sammen. For det andre – om det hadde vært slik at det hadde vært et brudd på den systematiske oppbygging av innstillingen måtte ikke det være noen hindring for at en i tilfelle tar ut ting som kan virke direkte skadelige, og det mener jeg at disse to setningene gjør.

Hvis man mener det oppriktig når man sier at man må søke om å få særordninger eller unntak for jordbruket uansett om en søker fullt medlemskap eller assosiering, og man vil gå inn for det, skal man ikke si ting her som man jo, om vi var motparten, ville gripe fatt i med en gang. Dere har selv skrevet her at dere er fullt oppmerksom på at prinsippet om en felles jordbrukspolitikk er et av de grunnleggende prinsipper i Roma-traktaten. Dere har selv gitt uttrykk for at dere regner med at dette prinsipp må godtas. Mine herrer: når dere sier dette på forhånd at dere er fullt klar over det og regner med at det må godtas, hvorfor kommer dere da med forslag om særordninger? Jeg syns dette er så helt soleklart, at hvis en mener noe med dette at en vil ha særordninger, får en også finne seg i å måtte la være å legge argumentene i munnen på motparten, slik som det er gjort i dette tilfelle.

Kjøs: Spørsmålet er vel i grunnen om det skal finnes en ordning innenfor Roma-traktatens bestemmelser om en felles landbrukspolitikk eller utenfor. Jeg hadde ikke tenkt at jeg skulle trekke brevet fra Landbrukets Sentralforbund og Norges Bondelag inn i denne drøftelsen, men når det her er spørsmål om den felles landbrukspolitikk og om man skal godta prinsippet om den eller ikke, syns jeg nok det er grunn til å peke på det som står i dette brevet på annen side. Etterat det er sitert fra St.meld. nr. 67, sies det:

”Etter hva vi kan forstå, går Regjeringen etter dette inn for å søke om å få særregler for norsk jordbruk, men forutsetter at dette skjer innenfor en felles landbrukspolitikk. En slik løsning er etter vår oppfatning, under henvisning til det vi har presisert foran og vår uttalelse av 12. desember 1961, helt uakseptabel, da dette etter vår oppfatning vil være til hinder for opprettholdelse av en nasjonal landbrukspolitikk.”

Jeg vet ikke i hvilken grad dette brevet kommer til å prege fraksjonsinnstillingen, men her sies det altså at den felles landbrukspolitikk er ”helt uakseptabel”. Hvis man på den ene side sier det, hvorfor har man da så forferdelig mye imot at de som har basert seg på Roma-traktatens grunn, sier at man er klar over at dette prinsippet må man godta? Hvis den ene skal gi et så sterkt uttrykk for sin oppfatning som at det er ”uakseptabelt”, må det vel være grunnlag for å si noe også fra flertallets side.

Borten: Til hr. Lyng må jeg si at jeg er litt skuffet over at hr. Lyng ikke kunne akseptere denne arbeidshypotesen at vi må ta et stort hensyn til hva som gagnar oss mest utad når vi formulerer vår innstilling. Hr. Lyng sa bl.a. at de som går inn for medlemskap, bygger på en rekke uttalelser fra Fellesskapet som går ut på at vi ikke kan få assosiering. Ja, man har jo ført i marken en flerhet av uttalelser som går i mange retninger, dessverre, fra relativt autoritativt hold innen Fellesskapet. Det har også vært sagt en uendelighet av ganger at det er utelukket at Sverige får assosiering f.eks. Men det kan vi ikke bygge for meget på, synes jeg.

Med hensyn til det konkrete opplegg som hr. Lyng ønsket fra assosieringstilhengerne, sa han at medlemskapstilhengerne bygger på den type samarbeid som er omhandlet i de dokumenter som foreligger. Når vi så spør hvilke særordninger flertallet ønsker i relasjon til det som er instituert, er det ikke noe svar å få. Det synes jeg er en mangel i diskusjonen, for det vil etter min mening bli veldig lite retningsgivende for dem som skal forhandle hvis man ikke innenfor disse fire vegger gjør seg opp en mening om hvilke særordninger det er vi ønsker innenfor Roma-avtalens ramme.

Johs. Olsen: Jeg forstår det slik at både når det gjelder dette avsnittet midt på side 10 som vi nå snakker om, og ellers, dreier det seg her om en argumentasjon fra deres side som mener at vi bør gå inn for fullt medlemskap i Fellesskapet, og godta Roma-traktatens prinsipper når det gjelder jordbruksnæringen. Flertallet må selvfølgelig ha rett til å argumentere for sitt syn, men i det forrige møte som ble holdt her i komiteen, var vi nettopp inne på dette at vi måtte forsøke å finne formuleringer, også når det gjelder flertallsinnstillingen som ikke vil skade forhandlingsgrunnlaget om vi skulle bli nødt til å falle tilbake på assosieringsalternativet. Jeg synes da det kan ligge en fare i at man her sier at man har ”gått ut fra at man må godta dette prinsipp både ved forhandlinger om medlemskap og ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning.” Jeg forsto også hr. Hønsvald slik at det ville bli sammenheng i det selv om man tok denne setningen ut. Hvis man i all fall sløyfer ordene ”ved forhandlinger om en mer omfattende assosieringsordning”, har man ikke satt seg i den stilling at man kan frykte for at det vil kunne føre til et dårligere forhandlingsgrunnlag når det gjelder assosieringsalternativet. Jeg vil foreslå at dette går ut, nettopp på bakgrunn av det vi ble enige om i forrige møte, nemlig at man ikke må bruke slike formuleringer at man kan risikere å skade forhandlingsgrunnlaget hvis vi blir nødt til å falle tilbake på assosiering.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Hr. Borgen sa at vi legger argumenter i munnen på dem som vi skal forhandle med, slik at de kan si: dere har godtatt landbrukspolitikken, og hvorfor ber dere da om særordninger? Vel, det er av den enkle grunn at Roma-traktaten selv, også i sin landbrukspolitiske del, peker på en rekke hensyn som skal tas, og som dermed åpner adgang for særordninger. Det er den ganske enkle grunn, og det står jo meget sterkt fremhevet her i innstillingen.

Så var det dette med at vi ikke skal svekke vår forhandlingsposisjon. Jeg er fullt villig til å godta det prinsippet, men da må det, som jeg sa, slå til begge sider. Nettopp hr. Johs. Olsens innlegg får meg til å si at det må da forutsette at de som argumenterer for assosiering, ikke setter slike betingelser for medlemskap på papiret, at de innenfor Fellesskapet når vi melder oss til forhandlinger om medlemskap, vil si med en gang: dette går ikke, dere får forhandle om assosiering. – Det er et hensyn som de andre også må ta når det gjelder deres behandling av medlemskapsalternativet.

John Lyng: Jeg skal prøve å være meget kortfattet. Jeg syns ikke at det på det nåværende tidspunkt er noen grunn for flertallet til å omredigere dette utkastet her, men at vi venter med det til vi får se mindretallsinnstillingen. Jeg går da ut fra som en selvfølge at flertallet på grunnlag av den kan komme tilbake til dette spesielle formuleringsspørsmålet, slik som jeg sa i mitt forrige innlegg. Ellers er jeg enig med formannen i at det må være en viss gjensidighet her, og det er jo uunngåelig at en uttalelse som den hr. Kjøs siterte fra det brevet som hr. Borgen har ført i pennen, på sin side vil utløse motargumenter av den karakter som står i flertallsinnstillingen.

Hegna: Jeg vil gjerne bare få si at jeg er helt enig i hr. Lyngs betraktninger. Her har vi satt flere ordførere i gang med å legge fram et stoff. Det har de gjort, vi gjennomgår det og vi har noen bemerkninger, og det ser ut til at det er en del av komiteens medlemmer som ikke kan være med på det som er lagt fram, og som vil lage en egen uttalelse. Men det må da være en selvsagt ting at det stoff som da blir lagt fram, kan bli gjennomgått. Det kan selvfølgelig ikke bli noen slik gjennomgåelse som den vi nå har hatt, men man må få se på de punktene som særlig kommer i betraktning.

Granli: Etter å ha lest dette igjennom et par ganger, vil jeg gjerne si at jeg syns det er en meget god formulering som ordføreren har funnet fram til. De spørsmål som hr. Borten to ganger nå har forlangt svar på, vil han finne svar på her hvis han leser det som står her. Jeg syns det er helt klart presisert hva vi ikke kan godta, samtidig som det er en formulering av hvilke prinsipper vi må bygge på, og særlig vil jeg peke på dette som er sagt om at det er ansvarlige norske myndigheter som må bestemme de spesielle støttetiltak. Det syns jeg skulle være et så greitt og konsist svar som man i det hele tatt kan forlange.

Kjøs: Hr. Borten har flere ganger vært inne på at ordføreren skulle redegjøre for hva de forskjellige støtteprogrammer og støtteordninger skulle inneholde hvis jeg ikke har misforstått ham.

Borten: For å presisere det med det samme, så var det tilfredsstillende særordninger jeg etterlyste.

Kjøs: Hva disse særordninger skulle gå ut på. Jeg sa her innledningsvis at med denne vurdering har man søkt å peke på de problemer som jordbruket vil bli stilt overfor, og også understreket at det da er nødvendig å ta forbehold om å få opprettholde særordninger og spesielle støtteordninger, slik at man kan avbøte de vanskeligheter man kommer opp i. Men det oppdraget ordførerne har hatt, er dog ikke å utforme disse spesielle særordningene og støtteordningene. Det er jo sagt fra Regjeringens side at når man kommer til utformingen av erklæringen og forhandlingsopplegget, vil den ta kontakt med denne komite og med vedkommende næringsorganisasjoner. Det må dog være rimeligere å vente at man der skal få lagt fram materialet om hva særordningene og støtteordningene skal inneholde, enn at ordførerne for denne innstilling på dette tidspunkt skal gjøre rede for det. Det er ikke så å forstå at jeg ikke selv har en mening om hva de burde være, men det er klart at man kan ikke utforme det og legge det fram her slik over bordet. Det må ha et langt bredere grunnlag.

Borten: Innlegget fra hr. Granli belyser enn ytterligere at det er behov for presisering av hva man mener. Han sa at det var klart at det var de ansvarlige norske myndigheter som skulle avgjøre de jordbrukspolitiske tiltak. Er han ikke da svært nær det som jeg har stilt som krav, at vi skal ha rett til å føre en nasjonal jordbrukspolitikk?

Granli: Det står her.

Borten: Det er av andre karakterisert som en meningsløshet i relasjon til søknaden. Det viser jo behovet for noen oppklaringstokter, som det ble sagt før. Ellers tolker jeg uttalelsen fra hr. Kjøs slik at det fra flertallets side ikke vil bli formulert noen minimumskrav med hensyn til særordninger i opplegget.

Granli: Jeg tror hr. Kjøs ga svar på det hr. Borten nå sa, i sitt første innlegg. Jeg hørte da at han sa at for å kunne oppfylle Roma-traktatens målsetting må vi ha særordninger. Det synes jeg var meget konsist formet.

Bondevik: Generelt vil eg ha sagt at eg etter kvart tek til å forstå svært lite av dette opplegget. Når ein altså spør fleirtalet kva det t.d. meiner med "særordninger", kan ein ikkje få vite nokon ting på det noverande tidspunkt – altså i innstillinga får ein ikkje vite nokon ting om det. Men på den andre sida vert det kravd av dei som vil leggje opp til assosiering, at dei skal ha ei nokså detaljert framstilling av korleis

det skal leggjast opp. Då synest eg det vert vanskeleg å kunna skriva ei innstilling om det. Når det gjeld assosiering, vert det sett andre krav der enn når det gjeld medlemskap.

Det inntrykket eg har fått av debatten i dag, er at det er umogleg å få vita visse sentrale ting i opplegget når det gjeld medlemskap, men samstundes seier dei som ikkje kan koma med desse sentrale tinga – ting som i alle fall eg reknar for å vera sentrale – at ein i alle fall nøye må presisera kva assosiering er og graden av assosiering. Då må ein naturleg nok koma inn på konkrete ting, og då tek det til å verta nokså uklårt for meg korleis denne innstillinga til slutt skal sjå ut.

Røiseland: Til det hr. Bondevik har sagt vil eg gjerne seie at ein kan ikkje sette nokon særkrav til den eine parten, det må vere heilt klårt at fleirtalet ikkje kan krevje at mindretalet skal presisere nærmare særordningar under assosiering enn fleirtalet sjølv gjer når det gjeld særordningar under medlemskap. Det må også vere klårt at både fleirtalet og mindretalet blir hemma ikkje så reint lite av at ein ikkje på det noverande tidspunkt kan leggje fram allting på grunn av forhandlingstaktikken. Ein er nøydd til å behandle det summarisk. Ein får sjå korleis det ligg an når ein har hatt kontakt, og så kome tilbake til det. Men likevel er det visse hovudretningar som eg meiner dei som går inn for assosiering bør peike på, f.eks. dette om dei tenkjer at assosiering skal omfatte ein full tollunion eller ikkje – det synest eg nok det var naturleg at ein sa – og om det då også var visse andre ting som dei kunne gå med på bortsett frå ein tollunion – då går eg ut ifrå at den tollunionen bare skal omfatte industrivarer, eller først og fremst dei. Og dersom dei seier tollunion, då kunne det naturlegvis også, synest eg, vere grunn til å spørje kva slag felt som i tilfelle skal haldast utanfor; skal jordbruket haldast utanfor, skal fisket haldast utanfor? Men det er heilt klårt at det ikkje kan bli tale om å presisere noko i detalj. Det ville vere ukløkt på grunn av forhandlingstaktikken.

Borgen: Det var dette brevet fra landbruksorganisasjonene som det var referert til, hvor det er pekt på at den felles landbrukspolitik i Fellesmarkedet er uakseptabel for Norge, og at dette skulle være et så hardkøkt standpunkt at det skulle umuliggjøre gjennomføringen av et eventuelt fullt medlemskap. Til det vil jeg bare si at det jo også fra flertallets side, riktignok i generelle vendinger, men dog gang på gang og på mange punkter, er pekt på behovet for særordninger i en så pass stor utstrekning at det heller ikke i realiteten kan bli noen felles landbrukspolitik. Så jeg kan ikke se at det i og for seg er noen egentlig reell motsetning til stede her. Men det landbruksorganisasjonene er ute etter, det er at dette skal presiseres tydelig allerede når forhandlingene åpnes, og i ansøkingen, slik at det allerede da skal være klart at norsk vilkår for eventuelt fullt medlemskap eller eventuell assosiering er vidtgående særordninger for norsk jordbruk, og at en da bruker betegnelsen at dette ikke er en felles landbrukspolitik, det syns jeg er helt realistisk, og det skulle det i og for seg ikke være noe å si på fra noen side sett.

Langlo: Eg vil berre gi mi tilslutning til det synet at kravet til framstillinga og formuleringa frå dei ulike fraksjonar må vere gjensidig, og i kva grad vi kan klare det, kan vi først eigentleg slå fast når vi har på bordet dei tilrådingane som blir laga. Då meiner eg at vi får gjennomlyse dei med den godvilje vi kan prestere, og då stadig ha i tankane at vi ikkje må gjere noko som skar oss når vi kjem til forhandlingsbordet.

Formannen: Jeg vil bare si til hr. Borgen at det forekommer meg å være ganske stor forskjell på å si at man aksepterer den felles landbrukspolitikken på betingelse av vidtrekkende særordninger, og å si at man aksepterer *ikke* den felles landbrukspolitikken. Jeg tror i all fall at de som skal forhandle, vil vurdere de to posisjoner ganske forskjellig.

Vi kan vel kanskje da være ferdige med det avsnitt, og da vil jeg foreslå at vi i all fall foreløpig avbryter forhandlingene for å drøfte spørsmålet om når vi skal ta sikte på å gjøre oss ferdige. Jeg vil da gjøre oppmerksom på at der jo har vært fremkastet to alternativer som griper inn i påskeferien, og vi skylder Stortingets øvrige medlemmer å innrette oss slik at de kan få bestille sine billetter og treffe de øvrige disposisjoner som de må treffe, i god tid. Vi kan ikke nå lenger holde Stortinget i uvitenhet om når denne saken vil bli behandlet.

Jeg vil da bare si at jeg kunne tenke meg å ha et møte i morgen, slik som vi var blitt enige om, for å gjennomgå kapitlet om særordninger. Jeg vet ikke om det er en for tidlig frist å sette som et mål at særvotaene skulle kunne foreligge til et møte som vi kunne ha lørdag formiddag, så vi kunne se på dem da, og eventuelt ta et avsluttende møte f.eks. tirsdag slik at innstillingen kunne foreligge onsdag morgen. Det er teknisk mulig om vi behandler den tirsdag at den vil kunne foreligge ferdig til utdeling onsdag morgen. Den ville da kunne ligge ute onsdag, torsdag og fredag før representantene eventuelt reiser hjem.

Det er min personlige oppfatning at det ville være best å ta debatten i den første delen av påskeferien og heller forlenge påskeferien til den 18de. Et annet alternativ er å komme sammen igjen den 25de. Men det jeg mener er at vi må gi Presidentskapet beskjed om når vi kan levere innstillingen, og så får det bli opp til Presidentskapet å fastsette når debatten skal finne sted. Vi skylder Stortingets øvrige medlemmer å gi beskjed. Jeg har fått så mange henvendelser om dette nå, at det er rimelig at vi gjør det.

Hegna: Jeg synes som jeg tidligere har sagt at man ubetinget skal sette seg som mål å få avgitt innstillingen slik at representantene kan ha den i hende før den tid som var oppsatt opprinnelig som begynnelsen av påskeferien, fredag den 13. eller lørdag den 14., og det er mulig at den fremgangsmåten formannen her har foreslått vil kunne føre til det – hvis de fristene opprettholdes – at man kan legge innstillingen fram onsdag den 11. om morgenen. Om det er mulig å utforme til lørdag den 7. om formiddagen alle særvota, for å bruke det uttrykk, vet jeg ikke, men jeg skulle tro at det kunne la seg gjøre. Jeg tror det skulle kunne være et praktisk siktepunkt.

Men så er det det som har vært nevnt her under drøftelsene tidligere i dag, at man skal drøfte dette, og så komme tilbake til flertallsopplegget. Den fremgangsmåten innebærer vel at det er begrenset hva man kan få gjort ferdig og trykt på forhånd. Man kan selvfølgelig si at man kan stensilere denne innstillingen, og da kan man kanskje overholde fristene, men ville det ikke være lite tilfredsstillende å ta sikte på bare å få stensilert den før påske? Man bør vel få den trykt før påske.

Jeg reiser disse spørsmål, for de fører til en viss konklusjon, nemlig at det vel blir svært vanskelig å kunne få innstillingen fram så tidlig at vi på en tilfredsstillende måte kan få behandlet den i Stortinget før påske. Jeg vil ikke si at det er umulig, jeg vil si at hvis vi hadde – jeg hadde nær sagt – kniven på strupen eller revolveren for pannen, kunne vi selvfølgelig levere innstillingen i morgen, for det er ingen her som ikke kan lage en slags innstilling til i morgen. Men det er ikke noen anbefalelsesverdig arbeidsmåte, syns jeg, og hvis man skal få et noenlunde rimelig tempo i det, syns jeg dette peker i retning av at man har innstillingen ordentlig ferdig før ferien begynner, la oss si fredag den 13. eller lørdag den 14., og at man så har debatten etter påske, fra og med 25. april. Men umulig å gjøre det på den andre måten, det mener jeg ikke det er.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg bare si at etter de undersøkelser jeg har foretatt, tror jeg det skal være teknisk mulig at innstillingen skal kunne foreligge trykt ca. 12 timer eller i all fall et døgn etter at den foreligger ferdigskrevet.

Bondevik: Eg har uttala meg mange gonger om tidsskjemaet og vil difor ikkje seia noko særleg om det no. Min konklusjon er at me skal leggja all den kraft i arbeidet som me kan for å få tilrådinga ferdig så tidleg som råd er, men eg har lita tru på at den planen som formannen nemnde, vil halda, og eg trur det ville vera svært uheldig i ei sak som denne på det noverande tidspunkt å fastsetja når denne innstillinga skal vera ferdig. Då ville ein koma under eit press som eg ikkje er sikker på er bra i denne saka. Eg er klår over at dette med påskeferien er eit veldig vanskeleg spørsmål, og det er greitt at representantane gjerne vil vita noko om når det vert aktuelt, anten det vert spørsmål om å halda på lenger enn vanleg eller å taka til att før enn vanleg, det kan eg godt skjønna. Men mi innstilling er – og det ga eg også uttrykk for ved prøvoteringa sist – at eg ikkje kan sjå at det trengst absolutt å gjera noko i det heile med det i påskeferien. Eg har heile vegen halde på at det naturlege tidspunktet for debatten er i fyrstninga av mai. Då legg eg ikkje så særleg mykje vekt på det som har vore sagt frå mange om at ein bør vera komen til Ministerrådet den og den dato. Alt det som skjer, og det som ein les i avisene syner at dei planane som ein har tala om, fell i fisk nær sagt alle saman, slik at om me kjem med ein søknad i ei eller anna form noko seinare enn det som me har tenkt, så trur eg ikkje at det vil ha nokon innverknad på sjølve situasjonen. Det er mogleg at eg tek feil på det punktet, og eg er viljug til å vedgå det i si tid om det skulle syna seg at eg har teke feil, men inntil vidare er eg framleis av den meining at denne

hasta som ein har fått no i det siste, ikkje er realistisk. Difor vil eg framleis halda på fyrstninga av mai. Men eg vil gjerne poengtera på nytt som eg har gjort så mange gonger, at eg ikkje skal leggja hindringar i vegen for at ein skal kunna levera innstillinga så tidleg som ein overhovudet kan makta å få ferdig eventuelle særsvota.

Borten: Jeg skal bruke kort tid. Jeg har gitt uttrykk for de samme synsmåter som hr. Bondevik nå ga uttrykk for da vi som gruppeformenn var innkalt til stortingspresident Langhelle, og jeg vil bare referere til hva hr. Bondevik her har sagt, det dekker stort sett mitt syn. Men jeg vil gjerne også presisere at jeg vil medvirke så langt jeg kan for å få avgitt innstillingen før påske etter den planen som en har satt seg.

Røiseland: Eg har same synet som i møtet då vi drøfta desse spørsmåla sist, at vi skulle få ferdig tilrådinga i rimeleg tid før påske eller nokre dagar før påskeferien, og så starte Stortinget igjen 25. april. Det synte seg at det her var eit mindretal på 7 medlemmer som røysta for dette framlegget. Hr. Bondevik røysta ikkje for noko, men det var mitt inntrykk den gongen at resten av mindretalet kunne akseptere ei slik ordning, og eg meiner framleis at det er den beste løysinga.

John Lyng: Jeg vil bare få lov til å minne om, i forbindelse med et uttrykk hr. Bondevik brukte – om jeg ikke misforsto ham at han sa at det plutselig hadde fått sånn hast med dette i det siste – at hele komiteen i møtet 6. desember 1961 etter et skriftlig opplegg fra formannen ble enige om at vi skulle ta sikte på å få ferdigbehandlet saken i Stortinget innen 15. desember. Jeg vil også minne om at hr. Bondevik i desember stemte imot en ytterligere utsettelse enn til ca. 20. januar. Jeg har all mulig respekt for ønsket om å gi en minoritet tilstrekkelig tid, men jeg synes ikke man på grunnlag av det som er skjedd kan benytte seg av et uttrykk som at saken nå plutselig skulle ha fått sånn hast.

Ellers vil jeg si at for mitt vedkommende deler jeg formannens syn, at det ville vært en stor fordel om man kunne fått saken ferdigbehandlet i Stortinget før påskeferien. Men jeg vil også si at hvis vi kan nå frem til enighet og slippe en ytterligere utsettelsesdebatt i stortingssalen, synes jeg nok at det tross alt til nød er en akseptabel løsning den som hr. Røiseland var inne på, at vi tar debatten i dagene fra 25. april og utover. Og kunne man oppnå samling om det standpunkt i hvert fall, innen de partier som er representert i komiteen her, kunne jeg tenke meg å gå med på det.

Bondevik: Eg må berre få seia eit par ord til det som hr. Lyng no var inne på. Det som eg legg i det uttrykket at det har fått slik hast i det siste, er at eg er av den absolutte meining at arbeidet i denne komiteen har gått svært mykje i bylgjegang, og at det på eit tidlegare tidspunkt, dersom Presidentskapet hadde lagt arbeidsplanen slik, kunne vore gjort mykje, mykje meir då det var gjort lite og inkje. Dette kan eg dokumentera. Det andre som eg sikta til og som øydela delvis vår plan, etter mitt syn, var at ein køyrde fram § 93 og tok for det fyrste mykje arbeid i komiteen med

den, og tok tre dagers debatt i Stortinget om den. Alt dette har forrykt timeplanen, i all fall vore med og forrykt timeplanen, og eg trur at desse ting eg her har nemnt, er årsaka til at ein i den siste tida har fått slik hast. Og det er berre det eg legg i uttrykket.

Hønsvald: Årsaken til at man så gjerne vil ha avgitt innstillingen før påske for å muliggjøre behandling fra den 25., er jo Regjeringens meddelelse om at den gjerne vil ha innlevert søknaden før månedsskiftet april–mai for dermed å kunne få søknaden behandlet i Ministerrådet den 9. mai. Det rekker vi ikke hvis vi skal vente med behandlingen til ut i mai. Det går ikke på den måten, akkurat, at man sender søknaden den ene dagen og får behandlet den i Ministerrådet neste dag. Den britiske søknaden ble overlevert den 9. august og den danske den 11. august i fjor. Så ble disse søknadene forelagt Kommisjonen til uttalelse, og forelagt i Ministerrådets møte den 25.–27. september, det vil altså si mellom 14 dager og 3 uker etterpå. Jeg anser det for helt på det rene at hvis vi venter med å sende søknaden til – la oss si – 5. eller 6. mai, vil vi ikke få den behandlet i Ministerrådet den 9. mai. Det legger Regjeringen nokså stor vekt på at vi kan få. Og når den gjør det, er det ikke minst av hensyn til de fiskeriforhandlingene som man nå betrakter som nær forestående. Så vidt jeg forstår, er det meningen at både England og Danmark skal være med i disse fiskeriforhandlingene, og det ville være av stor interesse for den førende fiskerinasjon, Norge, at den også kom med i disse forhandlingene. Det er et hensyn som jeg synes vi bør tillegge meget stor vekt.

Borten: Bare en liten bemerkning i anledning av hr. Lyngs uttalelse hvor han sa at han hadde all mulig respekt for en minoritets ønske om tilstrekkelig tid til å behandle en sak. Jeg vil bare konstatere at i dag, den 3. april, har vi ennå ikke behandlet og gått igjennom i den utvidede komite utkastene fra arbeidsutvalget, og det kan ikke med noen som helst rett sies å ha stått på noen minoritets arbeidsopplegg i denne sak.

John Lyng: Jeg skal ikke ta opp noen polemikk mot hr. Bondevik og hr. Borten om hvordan vi har lagt an arbeidet i komiteen. Jeg vil bare si at etter min mening har medlemmene av denne komite regnet fra november i fjor og til i dag alle sammen hatt tilstrekkelig tid til å gå igjennom denne saken. Det er mitt syn, så får andre ha et annet syn på det.

Formannen: Er der enighet om at jeg på den utvidede utenriks- og konstitusjonskomites vegne kan meddele Presidentskapet at innstillingen om Fellesskapet vil foreligge onsdag morgen i neste uke?

Bondevik: Det vil i alle fall eg røysta mot.

Borten: Vi skal selvfølgelig gjøre det som er mulig, men jeg synes det er litt kategorisk å si at den vil foreligge onsdag morgen. Etter de erfaringer vi har fra

tidligere tiders komitearbeid, kan det jo hende det blir torsdag morgen. Men likevel blir den jo da ferdig til påske.

Formannen: Men hr. Borten må jo forstå at denne komite ville gjøre seg forhatt om vi nå lenger holder stortingsrepresentantene i uvisshet om dette. Og Presidentskapet har sagt til meg at straks det får melding fra komiteen, vil det fastsette datoen for debatten.

Hegna: Er det ikke tilstrekkelig for Presidentskapet at komiteen kan meddele at man er enige om å avgi innstillingen slik at ethvert krav til reglementet blir tilfredsstillet, ved at den foreligger før stortingsrepresentantene reiser hjem til påske?

Rakel Seweriin: Nei, da syns jeg at formannens forslag er mye riktigere – så uklart det var, det som hr. Hegna formulerte nå. Av hensyn til reglementets krav syns jeg det vil være naturlig å ta sikte på at innstillingen foreligger ferdig så stortingsrepresentantene kan få den før de reiser hjem.

Hegna: Det var jo det jeg også mente.

Rakel Seweriin: Ja, men ikke slik at det skulle være lørdag f.eks.

Hegna: Det står det ikke noe om i reglementet.

Rakel Seweriin: Nei, men når det er uklart hva som tilfredsstiller reglementet, synes jeg man må fastsette en dato, og det er jo også vanlig i alle saker at man gjør det. Det springende punkt i dag er å få fastsatt en dato, og jeg synes at når vi har diskutert dette så mye som vi har gjort, må det kunne gå an å stemme over det igjen, så får vi se hvem det er som ikke vil – jeg sier ”vil”, jeg – levere innstillingen onsdag om en uke.

Formannen: Av praktiske grunner må vel innstillingen foreligge senest fredag morgen, for man må regne med at det er mange stortingsrepresentanter som kommer til å reise i løpet av fredag. I tilfelle det skulle bli vedtaket, må jeg da si til Presidentskapet at vi tar sikte på onsdag morgen, men senest fredag.

Jakob Pettersen: Det var ikke noe annet jeg ville si enn at Stortinget etter bestemmelsen tar ferie fredag kl. 15 og innen den tid må altså det hele være avgitt.

Rakel Seweriin: Da må det samtidig være klart at det at innstillingen eventuelt kommer fredag morgen, ikke er til hinder for at Presidentskapet nå kan avgjøre at man korter av påskeferien på slutten og at Stortinget trer sammen igjen den 25., for det er jo det vedtaket som Presidentskapet skal gjøre.

Formannen: Det blir Presidentskapets sak. – Men da vil jeg for komiteens vedkommende foreslå følgende arbeidsplan: At vi tar det varslede møte i morgen, og at vi da begynner kl. 10, idet det er stortingsmøte kl. 13. At vi videre tar sikte på et møte lørdag formiddag – hvor det nesten må være en forutsetning for det møtet at der da foreligger noen særvota. Og at vi så, etter å ha sett på de forskjellige særvota osv., kan ta et møte igjen tirsdag, da helst med en endelig gjennomgåelse av innstillingen. Hvis det skulle vise seg at dette ikke er mulig, får vi ta ytterligere møter. Er der enighet om denne arbeidsplan?

Røiseland: Eg synest det er tvilsamt om ein kan slå fast at det ikkje skal vera møte i tida frå onsdag til laurdag. Vi er aldeles ikkje sikre på at vi blir ferdige i morgon, slik at vi kan gå på dissensane på laurdag. Så eg synest det kunne vere grunn til å halde opent for eit møte torsdag eller fredag dersom det blir nødvendig.

Formannen: Dersom det blir nødvendig, ja.

Borgen: Jeg vil, selvfølgelig, som de andre, gjerne bli ferdig med denne saken så snart som på noen måte mulig. Men å slutte seg til en sånn nærmest definitiv plan om at særuttalelsene skulle foreligge lørdag og at en så skulle kunne gjøre seg ferdig tirsdag eller onsdag, syns jeg er nokså umulig. For nå har vi holdt på i mange uker med den generelle gjennomgåelse, og ennå er vi jo ikke kommet til veis ende, ennå ligger det jo et papir som er helt ubehandlet her i komiteen. Og denne uken er det også visse ting som foregår i Stortinget, som fordrer at i all fall en del av oss er opptatt der, så det blir svært dårlig tid til å lage særuttalelser denne uken. Jeg må derfor ta reserverasjoner overfor denne timeplanen. Jeg skal gjøre så godt jeg kan, men en kan ikke slutte seg blankt til det formannen nevnte.

Formannen: Men når kan hr. Borgen stille i utsikt at hans særvotum vil være ferdig?

Borgen: Jeg kan ikke stille noen bestemt dato i utsikt, hr. formann.

Langlo: Det var berre eit spørsmål. Vi har ikkje i arbeidsutvalet drøft den delen av jordbruksproblemet som gjeld fisket. Korleis er det med det no?

Formannen: Det kommer i innstillingen under særordninger.

Hegna: Det var bare en bemerkning når det gjelder det rent redaksjonelle. Vi har jo fått disse store avsnittene om forskjellige sentrale deler av problemet. Ville det ikke være riktig om formannen eller en annen av ordførerne formulerte en innledning med en viss oversikt over de dokumenter som foreligger fra dokumentasjon og på annen måte om saken? Jeg tenker på et spesielt forhold. Så vidt jeg kan erindre, finnes det ikke i noen av de ting som vi har fått oss forelagt, omtalt at det i Regjeringen er dissens, og jeg syns nok at når man leverer en

innstilling fra komiteen, så bør det i hvert fall nevnes et eller annet sted. Vi kan godt ta det med som en rent redaksjonell historie, men det bør nevnes.

Formannen: Vi kan godt nevne det og lage en innledning.

Treholt: Kan det av hensyn til arbeidet i de øvrige komiteene bestemmes at en skal reservere enten torsdag eller fredag for et møte i denne komiteen?

Formannen: Det beste ville vel da være å reservere torsdag. I tilfelle av at vi ikke blir ferdige med gjennomgåelsen onsdag, får vi altså da fortsette dagen etter.

Rakel Seweriin: Jeg vil allikevel gjerne si at det som vi avgjør, er hva vi vil si til Presidentskapet om på hvilket tidspunkt komiteen skal avgi sin innstilling. Det må være komiteens uttalelse. Hvis hr. Borgen ikke kan være med på det, må han gjøre slik som man gjør i andre saker. Da får han si at han vil stå fritt og komme med sin uttalelse i salen. Ellers vil vi jo komme inn i det noe merkelige forhold at et enkelt medlem av komiteen skal kunne bestemme når den utvidede utenrikskomite skal avlevere innstilling i en sak som den har hatt et halvt år på. Det er klart at det som må være meldingen til Presidentskapet, er at komiteen tar sikte på å avlevere innstillingen onsdag.

Formannen: Jeg skal gjøre oppmerksom på hr. Borgens reservasjon i brev til Presidentskapet.

Det blir da møte i morgen kl. 10.

Møtet hevet kl. 11.30.